

ANBLADET

Nr 130 ISSN 0280-0993 sept 2021

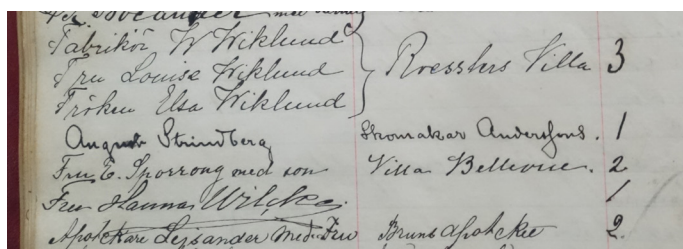
Organ för
NORRTÄLJE SLÄKTFORSKARFÖRENING

Ett skärgårdsbesök

Urban Johansson berättar på sid. 5 om ett besök hos Ingela och Bengt Rinaldo på Furusund, en av Stockholms skärgårds pärlor.

Här arbetar en mycket aktiv kulturförening för att bevara Furusunds historia.

I en besöksloggare för Furusunds societet finner man också August Strindbergs namnteckning bland alla besökande badgäster.

Fader okänd är ett vanligt förekommande fenomen för oss släktforskare.

På sid. 7 redogör Ann-Marie Alfredsson för hur hon gick tillväga för att lösa ett sådant problem.

Fader okänd

Anbladet utkommer med 3 nummer per år och utges av Norrtälje Släktforskarförening.

Tidningens adress: Box 280,
761 23 Norrtälje.

Hemsida: www.norrtelje-sff.se

Webmaster: Leif Eriksson
webmaster@norrtelje-sff.se

Redaktör och ansvarig utgivare:
Urban Johansson

Tidningen ingår i NSFF:s medlemsavgift, f. n. 200 kr/år.

Bankgiro: 459-5724

Manus och idéer till artiklar kan insändas till tidningen under ovanstående adress. Artiklar och citat ur tidningen får användas efter angivande av källan.

Enstaka exemplar av tidigare nummer kan köpas för 30 kr/st.

I NSFF:s styrelse ingår:

Ordf. Thomas Malmström
Rögårdsgatan 5, 761 30 Norrtälje
Tel: 0176-224 626

Kassör Bo Ragell
Sandgatan 19, 761 51 Norrtälje
Tel: 0703-894 498

Sekr. Willy Menander
Asplundsv. 18, 760 10 Bergshamra
Tel: 070-597 20 33

Klubbmäst. Birgit Söderman
Vegagatan 3D, 761 32 Norrtälje.
Tel: 070-55 280 81

Ledamot Leif Eriksson
Prästgårdsvägen 28, 761 75 Norrtälje. Tel: 073-314 18 95

I gamla gängor?

Sakta återgår nu samhället till vanliga rutiner igen? Biograferna skall öppnas för publik och folk börjar återvända till jobben. Detsamma gäller för teaterföreställningar och idrottsevenemang. Samtidigt flaggar Folkhälsomyndigheten för ökad smittspridning under hösten och kommer därför inte att dra ned på Coronarestriktionerna fullt ut. Den som lever får se!

Från släktforskarhorisonten kan sägas att mycket förblir vid det gamla - förbundets släktforskar dagar blev återigen digitala, men NSFF börjar så sakteliga att öppna upp för riktiga medlemsträffar igen.

Man saknar verkligen kontakterna med föreningsmedlemmarna, hur det går med deras forskning och vilka problem de stött på. Vad det gäller det sistnämnda, hur forskningen löper på, kan man alltid skriva om i Anbladet.

I detta nummer får vi bekanta oss med lyckosamma resultat från två av våra medlemmar, Birgit Söderman och Ann-Marie Alfredsson.

Gör som de du också! Hör av dig till Anbladet med artiklar som vi kan publicera. Detta är också ett bra sätt att hålla kontakt med medlemmarna.

Tills vi ses -lev väl!

Urban Johansson

Bra sagt!

Kärleken är blind, men synen kommer tillbaka genom giftermål.
Georg Christoph Lichtenberg

Kärleken är det spratt man har spelat oss för att trygga släktets fortbestånd.

Somerset Maugham

Så länge ingen bryr sig om vad du säger kan du känna dig lugn.
John Karlzén

Det man kallar last är alltid samma sak. Det man kallar dygd är mer en modesak.

Bernhard Shaw

Förbjuden väg är ofta hårt sliten.

Svenskt ordspråk

Från förbundshorisont

Nedanstående information är hämtad ur *Angeläget nr 1/2021, maj 2021 från riksförbundet*.

Inför riksstämman i september 2021 har förbundet presenterat en verksamhetsberättelse för 2020, som i hög grad är präglad av Corona-pandemin. Kansliet har haft ett jobbigt år genom att det utsatts för en hackerattack, som slog ut det ekonomiamministrativa systemet med påföljd att alla årets data försvann. Som om detta inte vore nog utsattes man också för ett inbrott varvid flera datorer stals.

Medlemmar

Förbundet hade 31 december 2020 1162 medlemsorganisationer med ca 62 390 medlemskap. Detta utgjorde en minskning från föregående år med 4,6 %. En förening, Västgöta Genealogiska Förening har lämnat förbundet på grund av nedläggning.

Ekonomi

Förbundets ekonomi är fortsatt god med ett resultat på 637 tkr bättre än budget. Det egna kapitalet uppgick vid årets slut till 5 mkr.

Projekt och omvärldskontakter

Arbetet med Sveriges dödbok 8, som täcker tiden fr. o. m. 1830, har pågått under året. Över 300 enskilda och flera föreningar deltar i registreringsarbetet. Avtal har träffats med Riksarkivet om registrering av Sveriges befolkning 1940 och arbetet har påbörjats.

Flerårsplan för verksamhet och ekonomi

Planeringen för de närmaste åren tar i mycket sikte på utvecklingen av Sveriges dödbok. Versionen för 2021, som skall täcka tiden 1830-2020, blir den sista som publiceras på usb eller skiva. Därefter planeras för en databas på Rötter med återkommande uppdateringar. Denna skall vara klar 2023 och man får således abonnera på denna. Till dess registreras döda för tiden 1815-1829.

Det andra huvudspåret för förbundet är befolkningsdatabaser. Sveriges befolkning 2000 blev en stor framgång och förbundet hoppas få fram en motsvarande produkt för 2010.

Ytterligare databaser hoppas förbundet kunna presentera på Rötter. Gällande handböckerna hoppas man kunna presen-

tera en del som e-böcker, antingen som komplement till själva boken eller som ersättning för böcker som är slutsålda och som inte kommer att tryckas i ny upplaga.

Förbundet räknar med en marginell minskning av medlemsföreningarnas medlemstal, vilket ju också påverkar förbundets ekonomi. Flerårsplanen för höjningen av medlemsavgifterna är nu slutförd och för 2022 föreslår förbundet att avgiften bör fastställas till 24 kr per medlem.

Motion till årsstämman från Kronobergs Genealogiska Förening

KGF betalar ca 35 000 kr i medlemskap till förbundet och menar att detta är en mycket dryg belastning för föreningen. Därför föreslog man till stämman i september 2021 att förbundet skulle utreda en mer rimlig modell för medlemsavgift. Förbundsstyrelsen föreslår att motionen avslås av stämman av följande skäl.

Under flera år har styrelsen arbetat för att minska förbundets beroende av intäkter från försäljning av produkter och tjänster. Man menar att kärnverksamheten, att främja släktforskningens intressen och att på olika sätt stödja föreningarna i deras verksamhet, i princip borde finansieras genom medlemsavgifter.

Detta skulle, menar styrelsen dock innebära en alltför hög medlemsavgift. Därför föreslog styrelsen på samrådskonferensen 2017 att hälften av denna kärnverksamhet skulle betalas genom medlemsavgifter. Detta skulle man uppnå genom mindre höjningar av medlemsavgiften under åren 2019-2021, så att medlemsföreningarna skulle få tid på sig att, om nödvändigt, höja sina egna avgifter. Denna plan godkändes också av förbundsstämman 2017.

Förbundsstyrelsen anser inte att KGF:s förslag är tillräckligt underbyggd för att starta en sådan utredning och föreslår därför avslag till motionen.

Sannolikt är det inte sista gången som medlemsavgiften till förbundet är uppe till diskussion. Det finns ju också ett tak för medlemsföreningarna för avgifternas storlek.
U.J.

Saxat ur *Släkthistoria nr 1/2021* **ArkivDigital JO-anmäler Riksarkivet**

Anledningen är att AD har nekats tillgång till arkivmaterial äldre än 70 år men yngre än 110 år. RA menar att det inte går att garantera att inte vissa personer som berörs i materialet ännu lever. I så fall skulle ett publice-rande strida mot dataskyddsförordningen GDPR.

AD åberopar tryckfrihetsförordningen och menar att GDPR inte skall tillämpas på deras verksamhet. Man kan ju undra hur många 110-åringar som berörs av detta avslag!

Soldatregistret uppdaterat

Det centrala soldatregistret, som är mycket använt av släktforskare med militära anor har nu genomfört en uppdatering. Registret innehåller nu uppgifter om ca. en halv miljon soldater. Claus Lippold, som är vice ordförande i den förening som ansvarar för registret meddelar att man under det gångna pandemi-året sett en betydande ökning i antalet sökningar i registret. Uppdateringen är den första som gjorts efter grundaren Björn Lippolds död under 2020. Från det centrala registret kan man sedan gå vidare till något av de lokala registren, som ofta innehåller fler uppgifter om den eftersökta soldaten.

ArkivDigital uppdaterar

sitt bouppteckningsregister. 96 626 nya poster från flera län i Sverige är nu sökbara på namn, årtal, församling och län. Totalt finns i registret nu 2 945 631 poster.

Psalmbokens hemligheter

Jag har en samling biblar som jag behövde gå igenom. Frågan var -är alla dessa släktbiblar? Där fanns en bibel från 1875 med namn och födelsedag och en gammal nött psalmbok från 1914. I psalmboken stod bara namnet Charlotta Andersson. Kände inte igen dessa namn så nu blev det forskning.

Nu gick jag in på min avlidne makes släkträd och jag började med bibeln, vilket verkade vara lättast. Ägaren Johan Erik Carlsson född 21 augusti 1861 i Odenslund Söderby-Karl fick denna vid sin konfirmation i Söderby-Karls kyrka den 23 juli 1876.

Johan Erik Carlsson vigs den 22 mars 1884 med Johanna Katarina Ersdotter född 7 juli 1863 i Väddö. De får fyra barn varav den äldste heter Axel Emanuel född 4 juli 1884 i Ekeby Söderby-Karl. Axel Emanuel var min makes morfar så denna heliga bok är en släktbibel.

Nu blev det ett tuffare arbete. Vem är Charlotta Andersson? Nu utgick jag från psalmbokens årtal 1914 och fann då en Charlotta Lindgren i makens släkträd. Kan det vara rätt Charlotta eftersom efternamnen inte stämmer. Charlotta Lindgren född 11 november 1850 Väsby Frötuna och vigd med Johan Erik Andersson född 11 april 1844 i Frötuna. Paret bodde och arbetade på Degarö gård i Malsta. Charlotta fick tydligen psalmboken då hon var gift Andersson. Paret fick fem barn och både Johan Erik och Charlotta dog i Degarö Malsta. Hon 26 januari 1932 och han 20 november 1925.

Fader till Charlotta var Carl Olof Lindgren född 11 april 1816 i Vigelsjö Frötuna och han var torpare och skeppare. Modern hette Anna Brita Ersdotter född 16 februari 1819 Långstrand Frötuna. Men i makens släkträd fick jag fortsätta leta ett tag för att hitta kopplingen med maken för att verkligen se om psalmboken är i släkten.

Jag gick bakåt en generation till och tittade på Carl Olofs föräldrar. Faderns namn var Erik Andersson född 26 november 1783 i Estuna och moder till Carl Olof är Greta Perhrsdotter född 17 januari 1789 i Roslagsbro. De fick två söner ihop. Var är kopplingen?

Jo Erik Anderssons fru dör 1824 och han gifter om sig med Christina Ersdotter född 4 oktober 1794 i Uppsala. Och där dyker det upp fyra barn till med nya frun. Nu hittar jag kopplingen. Med Christina får han dottern Johanna Ersdotter född 19 januari 1828 i Göteborg Frötuna som då blir halvsyskon med Carl Olof. Åren 1835 till 1836 blir Carl Olof skeppare och byter då efternamnet från Ersson till Lindgren. Nu känns det som att jag är på rätt spår. Carl Olof Lindgren och Johanna Ersdotter är halvsyskon genom gemensam fader. Nu gick jag framåt i tiden igen i släkträdet på Johannas sida och bingo.

Den nötta och väl använda psalmboken som jag har framför mig har följande koppling till min makes släkträd.

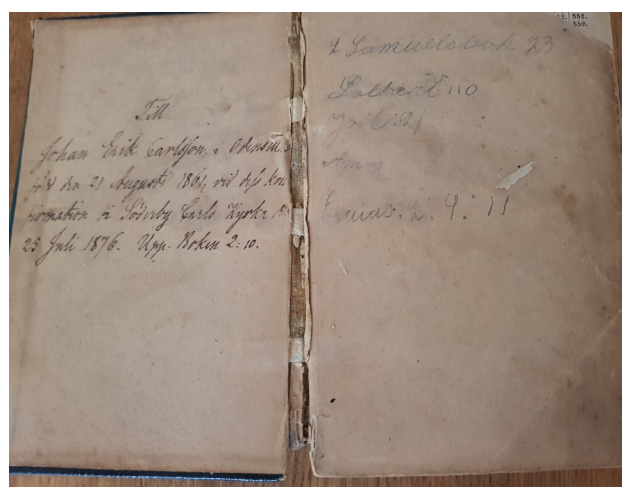
Min makes farfars mormor Johanna Ersdotter är halvbror med Carl Olof Lindgren vars dotter heter Charlotta Lindgren gift Andersson som ägde psalmboken. Efter mycket letande i födelseböcker, husförhörslängder, vigsellängder och dödböcker så kom jag i hamn och psalmboken fått sin historia.

Psalmboken har färdats en slingrig väg för att hamna i makens ägor. Vilka händer har den passerat? Den frågan får jag nog aldrig svar på men psalmboken är kvar i släkten.

Birgit Söderman

Charlotta Anderssons psalmbok

Johan Erik Carlssons bibel från 1875

Jag minns den stund i Furusund!

På inbjudan av Bengt och Ingela Rinaldo gjorde Ann-Marie och undertecknad ett mycket trevligt besök i Furusund för att lära oss mer om ortens spännande historia i både historisk tid och nutid. Framför allt har ju Furusund blivit känt för sina många konstnärer och författare, som bott och bor där. Med på träffen var också Karin Andréé Heisenberger, som är ordförande i Furusunds Kulturförening.

Konstnärer och badortsliv

Furusund ligger efter farleden till Stockholm där denna smalnar av till ett sund. Farleden finns nämnd redan på 1200-talet. Platsen har varit indragen i stridigheter under unionstiden och ett minnesmärken från denna tid är den kompassros som finns inhuggen i en berghäll under den danske kungen Kristians I:s uppehåll på ön 1463. På 1600-talet fanns här både sjökrog och värdshus. Under slutet av Stora Nordiska kriget mot Ryssland brände ryssarna Furusund år 1719.

På 1700-talet lät Gustav III uppföra ett av landets största kronobrännerier på ön för att få in pengar till sina krigsinsatser mot Ryssland. I samband med detta förbjöds också böndernas husbehovsbränning.

Under slutet av 1800-talet började badorten Furusund att blomstra. Framför allt i och med Christian Hammers (1818-1905) köp av ön 1882. Han omvandlade Furusund till en modern badort med vackra villor med snickarglädje och välskötta promenadvägar och stigar. Han lät också uppföra en festivitetsalong där det musicerades varje dag. Furusund var nu ett sommarparadis för Stockholms societet och kungligheter, som ville fly storstadens larm och stress. Till de mer kända personerna som vistats på och besökt Furusund hör naturligtvis August Strindberg, men här kan också nämnas Astrid Lindgren, Evert Taube med sin "Vals i Furusund", stormugglaren Lill-John och konstnären Sten Rinaldo, Bengts far.

Furusunds kulturförening

Kulturföreningen har en mycket framskjuten och viktig plats i Furusunds kulturliv. Föreningen bildades 1983 i och med konstnären och krukmakarens Ernst Heisenberger arbete med att sätta Furusund på kartan som ett konstnärligt centrum. Man har före pandemin, arbetat efter tre riktlinjer: utflykter till olika öar i närområdet, föreläsningar samt besök i hus i

Furusund som normalt inte är tillgängliga för allmänheten.

Föreningen har också bidragit till att de två museipaviljonger, som man nu disponerar, blev restaurerade efter en genomförd åtgärdsplan. I detta arbete har också byggnadsvårdarna i Vreta deltagit. Paviljongerna ägs av Furusunds Samfällighetsförening, men används nu av kulturföreningen för att sprida kunskapen om Furusunds historia. Den ena med dokument och föremål med anknytning till ön samt en dator med amatörfotografen Otto Johanssons (1881-1926) bilder från Furusund. Han kom till ön omkring 1904 och tog hundratals bilder på människor i Furusund, bl. a. av Strindberg och Harriet Bosse. Bilderna utgör en mycket värdefull kulturhistorisk skatt, som tillgängliggjorts för boende på ön samt tillresta sommar-gäster och turister.

Ingela, Karin, Bengt och Ann-Marie

Den andra paviljongen är Ingelas eget skötebarn. Där finns barnböcker och leksaker av olika slag för barn och där samlas de yngre generationerna för en stunds lek och stöj. Både Karin och Ingela intygar att besökarna är många och att man alltid får trevliga kontakter av frågvisa turister när de själva besöker platsen. Dessa kontakter gör kulturarbetet på ön värd all möda och inspirerar dem till fortsatta ansträngningar.

Till sist tittade vi in till Karin och fick se den besöksloggare, som hon förvarar innan den doneras till Kungliga Biblioteket. Där finner man namnen på många av de sommargäster som besökt Furusunds societet från slutet av 1800-talet och ett stycke in på 1900-talet. På flera ställen finner man även här spåren efter vår internationellt mest kända författare, August Strindberg.

Slutligen ett hjärtligt tack till Bengt och Ingela för ett trevligt och generöst bemötande och en jättegod lunch!

Urban Johansson

Släktforskarnas årsbok

Rosvall, Ted (red): Släktforskarnas årsbok 2021, Malmö 2021, 356 sid.

I år har årsbokens redaktör återgått till de första årsböckernas tematiska innehåll i så måtto att de tio första artiklarna handlar om DNA-teknik i kombination med konventionell släktforskning. Här är av naturliga skäl jakten på den försvunne anfadern ett huvudtema. Med det stora intresse som DNA-forskning på senare år fått, så torde dessa artiklar ha ett stort intresse bland läsarna och sporra till egna försök att finna den okände fader man så länge sökt efter.

Men boken innehåller mycket mer än så. Ted Rosvall redogör för ett intressant öde för en kopparslagare Carl Gustaf Lamark, som ensam emigrerade till Amerika i mitten av 1860-talet i hopp om att hans hustru och barn skulle följa efter. Så blev det dock inte. Ted redogör för hur man kan finna släktingar som emigrerat till USA.

Här skall också nämnas Malin Anderssons "Fattiga förfäder på 1500-talet. Hur man hittar obesuttna i landskapshandlingarna." Dessa förvaras på Riksarkivet och består av fogdarnas räkenskaper och olika skattelängder. Den viktigaste av dessa är jordeboken där fogden namnger alla bönder som betalat skatt för sin jord och hur mycket. I dessa redovisas dock endast de besuttna med jord, medan de obesuttna saknas i dessa längder. En mycket intressant artikel för dem som hunnit litet längre i sin forskning.

I boken ingår också som vanligt några artiklar med direkt beröring till en viss släkt, i detta fall släkterna Herván, Silfwerbrand och Gummesson.

Som tidigare finns boken till läsning i Norrtälje Stadsarkivs forskarsal. Trevlig läsning!

Årsmötet 2021

Den 13 juni kunde äntligen, efter fyra månaders förse- ning, NSFF hålla sitt årsmöte för att behandla 2020 års verksamhet och besluta om verksamheten för 2021. På grund av pandemin, som dock ebbat ut betydligt i vårt land, kom endast 13 medlemmar till mötet. Handsprit fanns till hands, avstånden mellan stolarna var 2 meter och det annars obligatoriska kaffet med dopp var inställt. Efter årsmötesförhandlingarna gick var och en till sitt, ändå glada över att årsmötet kunnat hållas "live" och inte genom ett digitalt möte.

Till ordförande för årsmötet valdes Urban Johansson och till sekre- rare Willy Menander. Ordföranden redogjorde för de överväganden i enlighet med Folkhälsomyndighe- tens rekommendationer, som legat till grund för styrelsens beslut att trots allt genomföra mötet.

Kassör Ann-Marie Alfredsson redogjorde för 2020 års räkenska- per, som lämnade ett överskott på 46 000 kronor, i stort sett beroende på att inga arrangemang kunnat genomföras under 2020. Verk- samhetsberättelse samt vinst/för- lust- och balansräkning lades med godkännande till handlingarna och revisorerna föreslog att styrelsen skulle beviljas ansvarsfrihet för år 2020. Detta blev också årsmötets beslut.

Det blev också tämligen stora förändringar i föreningens styrelse. Ordföranden Urban Johansson, kassören Ann-Marie Alfredsson och Allan Fahlström i valbered- ningen avgick. Till ny ordförande valdes Thomas Malmström för ett år och Bo Ragell omvaldes för två

år, den senare med uppgiften som kassör. Till ny ledamot i styrelsen valdes Leif Eriksson på två år. Leif skall också ta hand om förening- ens hemsida. Birgit Söderman och Willy Menander har båda ett år kvar av sina uppdrag i styrelsen.

Olle Olsson och Eva-Britt Anders- son omvaldes till revisorer för ett år och till redaktör för Anbladet utsågs Urban Johansson. Slutligen omvaldes Hans Callersjö till val- beredningen och nyvaldes Urban Johansson för vardera ett år.

Någon budget hade styrelsen på grund av det osäkra läget inte utar- betat för 2021. Verksamhetsplanen för 2021 blir på styrelsens förslag de arrangemang som skulle ha genomförts under 2020. Årsmötet beslutade att styrelsen skulle få i uppdrag att genomföra så många av dessa under 2021, som är möj- ligt under den tid som återstår av innevarande år. Dessa är följande:

Studiebesök på FHC:s (Family History Centre) släktforskarcentrum i Stockholm.

Föredrag av Urban Johansson med rubriken "Vem ägde jorden bonden brukade?"

Föredrag av Magnus Bäckmark under rubriken "Heraldik – vad är det? En bildvärld inte bara för adliga."

Anbytarträff med tips, trix och forskargåtor.

Föredrag av Hans Landberg om Norrtälje hamns historia.

Årsmötet föreslog också att NSFF på något sätt skulle medverka i stadens 400-årsjubileum under nästa år samt att utreda frågan om att via ZOOM hålla digitala kurser

i olika ämnen.

Därmed var årsmötet avslutat och Urban Johansson tackade de medverkande för de många intres- santa synpunkter som kommit fram under mötets gång.

Urban Johansson avgick som ord- förande efter 43 år i styrelsen, de flesta som föreningens ordförande.

Föreningen bildades 1978 efter att Urban satt in ett upprop i Norrtälje Tidning om bildande av en släktforskarförening för Norrtälje kommun.

13 personer hörsammade kallelsen och föreningens bildande var ett faktum. Som mest har föreningen haft ca. 350 medlemmar.

Foto: Ann-Britt Andersson

Slutligen avtackades Allan, Ann- Marie och Urban för sina mång- åriga insatser för Norrtälje Släkt- forskarförenings verksamhet med varsin blomma.

Urban Johansson

Fader okänd - Stina Nilsson i Hjortsberga

Anders Svensson föddes i Hjortsberga socken den 2 maj 1805. Han står i dopboken som oäkta barn till Stina Nilsson i Kuleryd, Hjortsberga socken, Kronobergs län.

Stina var född 1775 och var 30 år när hon blev med barn. Hon arbetade som piga på en gård i Skölstad och där träffade hon Sven. Hon blev med barn och utpekade Sven som far till barnet. Sven var gift och hans fru väntade också barn. Deras dotter föddes den 9 januari 1805 och hon döptes märkligt nog till Stina.

Av Allbo häradsrätts dombok i oktober 1805, framgår att pigan Stina Nilsson i Kuleryd får plikta för lönskaläge efter länsman Jonassons åtal. Domslutet framgår klart av dombokens ineliggande handlingar: "samma dag till ansvar för lägersmål har herr kronolänsmannen Anders Jonasson stämt nu gifte mannen Sven Petersson i Växjö och pigan Stina Nilsson i Kuleryd och uppgav vid upprop bemälte Stina, att hon förledet är under tjänstetid tillsammans med Sven Petersson skall uti Skölstad blivit hävdad och med barn rådd samt den 2 maj detta år framfött ett nu levande barn, vilket i händelse av nekande, hon förmenar skola kunna Sven Petersson bevisas, och från bemälte Sven inlämnades en skrift, vari han helt och hållet bestrider sannfärdigheten av detta honom gjorda tillmäle."

Domstolen dömde således Stina för sin förseelse, att enligt missgärningsbalken plikta 1 daler 32 shilling eller i brist på tillgångar sitta av böterna med 7 dagars fängelse, samt att ersätta böterna till sockenkyrkan 32 shilling eller med motsvarande arbete, samt att undergå hemlig skrift. Vad gällde Sven Petersson, uppskötts målet till nästa ting. Det åsattes också ett vite om 1 daler 32 shilling om han skulle utebliva från denna rättegång. Åklagaren skulle också då inkalla de vittnen, som Stina uppgivit för att styrka hennes sak.

Sven Petersson uteblev från denna andra rättegångsdag, men inlämnade en skrivelse i oktober 1805 där han svor sig fri från faderskapet. "Jag vidkännes alldeles icke denna tillvitelse utan därför ödmjukast anhåller om gunst, rättvis befrielse därifrån, samt ansvar på Stina Nilsson för obefogad beskyllning, jämte ersättning

dessutom för mig tillskyndade kostnader, två riksdaler. Och värdes herr häradshövdingen samt lovlige tingsrätten höggunstilligast ursäktat mitt personliga uteblivande såsom hindrad av under händer havande och på viss tid ackorderat och antaget arbete."

I mars 1806 inställde sig tre vittnen i tingsrätten, Anders Månsson i Skölstad, pigan Lisbeth Nilsson på torpet Löneberg och Sara Berggren i Tranemo. Anders Månsson berättade att han vid Olofsmässotiden år 1804 inkommit i drängstugan på Norregården, och då sett Sven och Stina ligga tillsammans i en säng, där de förblev liggande även efter att han hade gått. Det fanns också flera andra personer i rummet. Lisbeth berättade att även hon flera gånger under tjänstetiden sett dem ligga tillsammans och om sommaren 1804 hade hon sett Stina lägga sig i Sven säng på hans enträgna begäran. Sara instämde i vad som sagts och tillade att hon ofta sett dem vara med varandra.

Åklagaren yrkade därefter på edgång för Sven Petersson. I maj 1806 blev så Sven Petersson ålagd att fria sig med ed. Han förklarade dock att han inte ville genomföra en edgång. Han inkallade i stället Magnus Gunnarsson till rätten med avsikt att bevisa att denne "beblandat" sig med Stina. Sven Petersson yttrade att han inte kunde styrka att Magnus var far till Stinas barn, men att även han på lika sätt som han själv, varit med henne under lek och skämt.

Domstolen fattade efter förhandlingarna beslut om att Sven Petersson brustit i den ålagda edgången och fällde honom enligt missgärningsbalken för lägersmål. Han fick böta 3 riksdaler 16 shilling samt ge till sockenkyrkan 1 riksdaler 16 shilling och undergå hemlig skrift. Han dömdes också att till Stina årligen erlagga 4 riksdaler banco i fosterlön till dess hennes barn kunde försörja sig själv. Sven dömdes också att betala Magnus Gunnarssons rättegångskostnad med 1 riksdaler.

Hemlig skrift innebar att den skyldige fick träffa prästen i avskildhet för att föreläggas sin gärning, ångra sig och få syndendernas förlåtelse. Han/hon behövde således inte sitta i kyrkgången till allmän beskådan.

Jag kan nu med ganska stor säkerhet skriva in Sven Petersson i min antavla, där det tidigare har stått fader okänd.

Ann-Marie Alfredsson

En kvarn med anor Foto AMA Brändekvarn i Sjöatorp, Hjortsberga socken, invid Skaddeån har medeltida anor. Den lades ner 1910. Kvarnen har valsverk och ramsåg bevarad från tidigt 1900-tal.

Ramsågen var i början av 1900-talet den vanligaste typen av maskinsåg och består av en vertikal ram med ett eller flera sågblad monterade bredvid varandra.

Stocken matades framåt mot ramen, som rör sig upp och ner och sågar stocken till bräder.

Psst!

Om du kommer ihåg att anmäla din nya adress till släktforskarförbundet när du flyttat, så kommer du också i fortsättningen att få meddelanden och kallelser från styrelsen.

Detsamma gäller när du bytt e-postadress.

Och du - glöm inte att rensa e-postlådan ibland. Är den full så kommer inga meddelanden fram.

Läsning för folket

Gustaf A Aldén (1852-1927) blev efter sin fil kand-examen i Uppsala lärare vid norra Kalmar läns folkhögskola i Södra Vi. 1899 fick han tjänst som redaktions-sekreterare på Aftonbladet. Han började tidigt med en populärt hållen skriftställar- och föreläsningens verksamhet, som resulterade i flera böcker bl. a. den särskilt uppskattade Medborgarens bok, som behandlade stats- och kommunalkunskap samt allmän lag och nationalekonomi.

Detta var en lättläst handbok för "menige man", i många skiftande ämnen, och viktiga i sekelskiftets Sverige. Medborgarnas bok utkom i många upplagor, den första 1884, också under andra redaktörer efter Aldéns död 1927.

Boken finns på Norrtälje stadsarkiv utgör den 7:e upplagan utgavs 1899. De kursiva avsnitten är Aldéns mer resonerande kommentarer till huvudtexten

Nedan skall ett exempel ur boken redovisas.

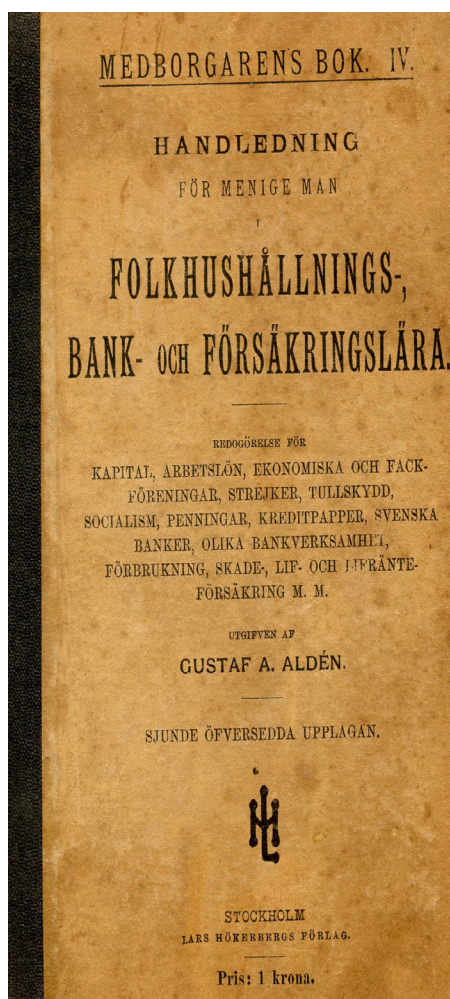
I avsnittet *Strejk och arbetsafspärrning* på sid. 46 står att läsa.

82. Strejk är **arbetarnas** inställande af arbetet, när arbetsgifvarna ej gå in på deras önsknings.

Arbetsafspärrning är **arbetsgifvarnas** inställande af arbetet, när arbetarna ej gå in på deras önsknings.

Arbetsafspärrning kallas ofta med ett engelskt ord 'lock out'.

Strejken kan åsyfta 1) höjning i arbetslönen, 2) minskning i arbetstiden eller 3) aflägsnande af missförhållanden, t. ex. en mindre

omtyckt förman eller dålig föda.

83. Förr ansågs en strejk olaglig eller åtminstone moraliskt oriktig. Så uppfattas den icke nu. Arbetarna hafva naturligtvis full rätt att upphöra med arbetet, när intet aftal binder dem, daglönen vid dagens slut, veckoarbetaren vid veckans slut, årstjänaren vid årets slut.

Men däremot har icke en årstjänare rätt att strejka t. ex. då endast hälften af tjänsteåret har förflutit, ej heller en annan arbetare under den tid, hvartill han med kontrakt eller aftal bundit sig. Sammalunda har en arbetsgifvare icke rätt att afskeda en oförvitlig tjänare förrän aftalad tjänstetid är slut.

86. Hvem som skall segra vid en strejk beror på uthålligheten. (...)

Men arbetsgifvarna hafva alltid det öfvertaget, att de äga mera kapital och kunna lättare bära en förlust än arbetarna. Därför hafva arbetarna ofta måst ingå på arbetsgifvarnas fordringar. (...) Och mången löper fara att blifva vand från ordentligt arbete samt att falla i dryckenskap eller andra laster under sysslolösheten.

88. Strejken är sålunda ett tveeggat vapen och skadar lätt lika mycket den, som brukar det, som den, mot hvilket den är riktadt.

Boken är på 151 sidor med ett innehållsrikt register med allt från Allmänna hypoteksbanken till Öfverbefolkning.

U.J.

Sällskapet för Nyttiga kunskapers spridande

Detta sällskap grundades 1833 efter engelsk förebild och utgav tidskriften Läsning för folket. Det var de svenska folkbildningspionjärens största projekt. Tidskriften började utges 1834, från 1899 under namnet Läsning för svenska folket. Tidskriftens, som utgavs kvartalsvis, vände sig under första halvseket främst till allmogen med praktiska råd om jord- och skogsbruk, hushåll och hygien, men här fanns också dikter och berättelser i kristen anda.

Tidskriften kan hänföras till samma genre som Medborgarnas bok d.v.s. korta lättfattliga artiklar i vardagsämnen som var nyttiga för allmänheten att känna till. I Läsning för folket medarbetade vetenskapsmän som Jöns Jakob Berzelius och Anders Retzius liksom diktare som Fredrika Bremer, Frans Michael Franzén och Johan Olof Wallin.

I det nummer som jag själv innehar från 1852 finns artiklar som Hästen och dess behandling, Vår förtröstan på Guds försyn och Skildringar ur svenska folkets historia. Den sistnämnda behandlar Gustaf II Adolf och det tyska kriget i nationalromantisk anda. "I förtröstan på Gud och den rättvisa saken började han det ärofulla företaget."

Tidskriften ger en intressant bild av vad det "enkla" folket läste under 1800-talet och måste sättas i relation till folkflertalets låga utbildningsnivå. Allmän folkskola infördes 1842. U.J.